

Reaktywacja Kartoteki Awifauny Śląska w postaci aplikacji internetowej

Reactivation of Silesian Avifaunistic Database in the form of an Internet application

Praca nr 10 Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego

Kamil Zięba¹, Paweł Kołodziejczyk²

Śląskie Towarzystwo Ornitologiczne
ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

¹e-mail: kamilzieba@gmail.com

²e-mail: puszczyk74@gmail.com

Dzięki staraniom Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego (ŚTO) w dniu 1 września 2013 r. Kartoteka Awifauny Śląska (KAŚ) oficjalnie rozpoczęła działalność w nowej formie – w Internecie pod adresem www.kas.ptakislaska.org

KAŚ zapoczątkowała działalność w końcu lat 70-tych. Jest naukowym projektem służącym do badania rozmieszczenia, występowania, liczebności i składu gatunkowego ptaków lęgowych i niełgowych oraz częstości pojawów, fenologii i zimowania wybranych gatunków ptaków według przyjętych kryteriów na obszarze śląskiego regionu ornitologicznego. Będąc narzędziem do zbierania danych awifaunistycznych, stała się również czynnikiem integrującym lokalną społeczność

obserwatorów. Działała na zasadzie pocztowej korespondencji z Zakładem Ekologii Ptaków Uniwersytetu Wrocławskiego (Adamski, Czapulak, Stawarczyk 1996), w późniejszych latach udostępniono również formularz zgłoszeniowy w pliku .xls i adres e-mail. Niestety po apogeum popularności w latach 1992–2002, mimo wzrostu liczby obserwatorów, liczba zgłoszeń do KAŚ zaczęła systematycznie spadać, aż do poziomu niemal zupełnej atrofii. Główne przyczyny takiego stanu rzeczy to: ograniczone możliwości wykorzystania zebranych danych przez UWr, brak środków na utrzymanie oraz archaiczna, nieinteraktywna forma prezentowana obserwatorom.

Reaktywacja KAŚ stała się jednym z priorytetowych zadań ŚTO już na etapie

formowania tej organizacji. Niniejszym donosimy o wykonaniu tego zadania. KAŚ jest teraz dostępna poprzez aplikację internetową umieszczoną na stronie internetowej ŚTO. Jest tam również dostępny nowy regulamin KAŚ.

Rzeczona aplikacja:

- umożliwia użytkownikowi zgłoszenie obserwacji poprzez wygodny w użyciu formularz,
- daje wgląd w historię własnych obserwacji,
- pozwala wyszukiwać obserwacje poszczególnych gatunków,
- na stronie głównej daje użytkownikom podgląd najnowszych ciekawostek awifaunistycznych,
- promuje wiarygodność obserwatorów – zgłoszone obserwacje podpisane są zawsze imieniem i nazwiskiem,
- jest nadzorowana przez zespół doświadczonych obserwatorów, którzy w miarę możliwości weryfikują zgłoszenia,
- daje użytkownikowi możliwość utajnienia szczegółów wprowadzonej przez siebie obserwacji, jeśli ten uzna to za uzasadnione – wtedy jej szczegóły będą znane tylko autorowi i weryfikatorom – ludziom odpowiedzialnym za wykorzystanie tych danych zgodnie ze statutowymi zadaniami ŚTO,
- utajnia automatycznie informacje o stanowiskach lęgowych szczególnie wrażliwych gatunków (obecnie na tej liście znajdują się: bielik, bocian czarny, cietrzew, głuszec, orlik krzykliwy, puchacz, rybołów, sokół wędrowny, żoła),
- umożliwia dołączanie do obserwacji zdjęć oraz odsyłaczy do innych mediów.

W ostatnich latach powstało w Polsce kilka systemów tej klasy i podobnych, jak np. Wielkopolska Kartoteka Ornitologiczna⁴, Pomorska Kartoteka Ornitologiczna⁵, Awibaza⁶, Polring⁷. Inicjatywa stworzenia śląskiego systemu zrodziła się w lutym 2012 r., kiedy to odbyło się pierwsze spotkanie osób zaangażowanych później w prace. Najpierw przygotowano trzy odmienne koncepcje funkcjonowania nowego wcielenia KAŚ, które przedstawiono Radzie Naukowej ŚTO. Po wyborze projektu wybrano wykonawcę oraz, dzięki sponsorowi, uzyskano finanse na realizację. Następnymi etapami były implementacja, testy i wprowadzanie poprawek. Osobnym i wykonywanym równoległe zadaniem było uaktualnienie kryteriów kwalifikujących obserwacje do zgłoszenia (Kołodziejczyk 2013). Prace zakończono z końcem sierpnia 2013 r., aczkolwiek ewentualne poprawki będą jeszcze wprowadzane, jeśli zajdzie taka potrzeba. Ponadto we współpracy z UWr chcemy stopniowo wprowadzać do systemu obserwacje, które znajdują się w starszej części KAŚ. Wymaga to jeszcze jednak pokonania pewnych barier formalnych i technicznych.

Z perspektywy kilku miesięcy można powiedzieć, że rozwiązanie sprawdza się. Przekazano nam wiele opinii, w zdecydowanej większości pozytywnych. Najbardziej cieszy kolosalny skok liczby zgłoszonych obserwacji – przez pierwsze trzy miesiące przyjęliśmy ich ponad 10 tysięcy. Widać też jednak, że działalność obserwatorów nie pokrywa regionu równomiernie (słabe pokrycie w województwie lubuskim, zachodnim dolno-

śląskim, północnym opolskim i północnym śląskim).

Przedsięwzięcie od początku do końca było realizowane pod przewodnictwem autorów. Grono, bez zaangażowania którego nie pokonalibyśmy poszczególnych etapów, to koledzy: Ryszard Danielecki, Waldemar Michalak, Bartosz Smyk, Jakub Szymczak, Marek Zarzycki. Istotny wkład wnieśli również koleżanka Hanna Sztwiertnia oraz koledzy: Gwidon Gaudnik, Paweł Grochowski, Roman Guziak, Andrzej Kąkol, Antoni Knychała, Dominik Marchowski, Leszek Matacz, Tomasz Maszkało, Waldemar Michalik, Maciej Nagler, Dawid Panasiuk, Piotr Seget, Piotr Wasiak, Zbigniew Wnuk, Andrzej Wuczyński, Michał Zawadzki. Nad merytoryczną poprawnością czuwała Rada Naukowa ŚTO z profesorem Tadeuszem Stawarczykiem na czele. Od momentu uruchomienia systemu jego administratorami są autorzy, a pozostałymi weryfikatorami są koledzy Zbigniew Wnuk i Michał Zawadzki.

W tym miejscu chcemy serdecznie podziękować wszystkim tym, którzy poświęcili swój czas i wysiłek, by wziąć udział w pracach nad Kartoteką Awifauny Śląska, jak również tym, którzy w inny sposób wsparli działania ŚTO. Na szczególne podziękowania zasługuje Pan Joachim Siekiera – prezes firmy „Chespa” z Krapkowic, która była naszym sponsorem.

Teraz zwracamy się z apelem do czytelników. KAŚ potrzebuje Państwa wkładu. Cały trud włożony w jej reaktywację nie będzie miał większego sensu, jeśli użytkownicy nie będą dzielić się swoim terenowym dorobkiem. Nieudostępnione

dane mają wartość jedynie sentymentalną, a wszystkie razem – merytoryczną. To właśnie KAŚ jest najlepszym miejscem do ulokowania danych awifaunistycznych z naszego regionu. Te, zbierane w tak systematyczny sposób, stanowią materiał gotowy do opracowań naukowych oraz są bazą do działań ochroniarskich prowadzonych przez ŚTO.

Kartoteka będzie działać najefektywniej, jeśli obserwacje będą wprowadzane do niej na bieżąco. Natomiast jak najbardziej interesują nas również dane historyczne – te, które nie zostały zgłoszone do KAŚ w poprzednich latach.

Obserwatorów, którzy mają utrudniony dostęp do Internetu, prosimy o nadsyłanie rocznych sprawozdań na dotychczasowych kartach lęgowych i niełęgowych według starej instrukcji KAŚ (Adamski, Czapulak, Stawarczyk 1996) na adres pocztowy ŚTO. Obserwacje te po weryfikacji zostaną wprowadzone do systemu.

Gorąco zachęcamy Państwa również do kontaktu ze ŚTO przy tworzeniu publikacji naukowych bądź przy planowaniu zadań z zakresu ochrony środowiska – jeśli ich cel będzie zgodny z regulaminem KAŚ, chętnie udostępnimy dane.

Oddajemy w Państwa ręce długo oczekiwane narzędzie, które pozwala lepiej gromadzić i obrazować interesujące nas wszystkie informacje awifaunistyczne. Postać, jaką dziś przyjmuje KAŚ, jest wypadkową wielu czynników: zamiaru podtrzymania dotychczasowego dorobku kartoteki, szerokiego spektrum rozbieżnych oczekiwań, dbałości o prostotę obsługi, dużej ilości danych możliwych do

wprowadzenia, ale też nietękich możliwości finansowych. Mamy nadzieję, że udało nam się wybrnąć z wszystkich dyalematów w sposób, który przypadnie Państwu do gustu.

⁴ www.wko.eko.org.pl

⁵ www.ztp.home.pl/ptakipomorza/region/kartoteka.htm

⁶ www.awibaza.pl

⁷ www.ring.stornit.gda.pl

Summary

On the day of September 1st, 2013 Silesian Avifaunistic Database has begun functioning in its new form – on the website www.kas.ptakislaska.org. It was achieved thanks to the efforts of Ornithological Society of Silesia.

Literatura

Adamski A., Czapulak A., Stawarczyk T. 1996. Kartoteka Awifauny Śląska. Instrukcja dla współpracowników. Zakład Ekologii Ptaków Uniwersytetu Wrocławskiego, Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu.

Kołodziejczyk P. 2013. Wytyczne Kartoteki Awifauny Śląska. Ptaki Śląska 20: 185-205.